

אור אדום / אור ירוק - א-ב לעברית תקינה לכתיבה עיונית

הערכים מסודרים בסדר א-ב של **מצוי-רצוי**: הערכים שמרבים להשתמש בהם באופן **לא תקין** מובאים בסדר א-ב, ולכל ערך לא תקין מצוי (**באדום**) מובא תחליפו הרצוי (**בירוק**).

א

אחד את השני לציון הדדיות, וכן **אחד אחרי השני, אחד על השני** וכד', כמו במשפט **הם מכירים אחד את השני**. צורה זו אינה מציינת הדדיות ושוויון, שהרי השני לא ישווה לראשון, ולכן עדיף: **זה את זה, זה אחרי זה, זה על זה**: **הם מכירים זה את זה**.

אינו, איננו לשלילת פועל בעבר ובעתיד כמו במשפט: **איני ראיתי אותו ואיני אראה אותו**. פירוש המילים **אינו ו איננו** הוא "אין הוא" והן מתייחסות להווה. לכן ניתן לשלול באמצעותן רק פועל בהווה. **איני מבין את דבריך** ולא "איני הבנתי את דבריך", "איני אבין אותך לעולם".

איפה ש כמילית שעבוד לפני פסוקית כמו במשפט: **ניפגש איפה שקבענו אתמול**. מילות השאלה, פרט למילות **מי ומה**, אינן יכולות לשמש בשפה התקנית מילות שעבוד בתוספת ש' השעבוד, ולכן אין לכתוב **איפה ש...מתי ש...למה ש...איך ש...כמה ש...וכד'**. את המשפט יש לכתוב כך: **ניפגש במקום שקבענו אתמול**.

אם לציון תנאי בטל לדוגמה במשפט: **אם הייתי יודע לא הייתי בא**. המילית **אם** מבטאת תנאי קיים (מה שעדיין יכול להתקיים) ואילו המילות **לו, אילו** מציינות תנאי בטל המתייחס לעבר, לדבר שאינו יכול להתקיים. לכן במקום לומר: **אם הייתי יודע לא הייתי בא** יש לומר: **לו הייתי יודע לא הייתי בא**.

אם כן באמצע משפט המילית **אם כן** מציינת מסקנה, והיא באה בתחילת משפט בלבד. לכן יש לומר **אם כן, ניתן להבין שהפתרונות אינם קלים** ולא **ניתן להבין, אם כן, שהפתרונות אינם קלים**. המילה **אפוא**, הבאה תמיד בתוך משפט ולא בתחילתו, יכולה להחליף במקרה זה את המילה "אם כן", לדוגמה: **"ניתן להבין אפוא שהפתרונות אינם קלים"**. כך הדבר גם באשר למילה **אמנם**, המופיעה אף היא בראש המשפט בלבד: **אמנם ניסיונו אינו רב, אך הוא מוכשר מאוד** ולא **ניסיונו אמנם אינו רב, אך הוא מוכשר מאוד**.

אפילו אם: המילה **אפילו** מכילה את שתי המילים: **אף+ אילו**, ולכן אין צורך להוסיף מילת תנאי נוספת למשפט ולומר **אפילו אם יתנצל על המעשה לא אסלח לו**, אלא **אפילו יתנצל על המעשה לא אסלח לו**.

את ה לפני נושא כמו במשפט: **יש לי את הספר שלו**. במשפט זה **הספר** הוא נושא המשפט. מאחר שלפני הנושא לא תימצא מילת יחס, יש להשמיט את "את" ולכתוב: **יש לי הספר שלו** או **הספר שלו אצלי / נמצא ברשותי**.

ב

באם לציון תנאי, לדוגמה: **באם נזדקק לעזרתך – נודיע לך**. המילית הקטנה והפשוטה **אם** אינה זקוקה לתוספות. יש לכתוב פשוט: **אם נזדקק לעזרתך – נודיע לך**.

בגלל ש לפתיחת פסוקית סיבה, לדוגמה: **המגעים בין המשלחות נפסקו בגלל שהייתה אי הסכמה בין הצדדים בנושא שחרור האסירים**. המילית **בגלל** ללא תוספת ש' השעבוד מתאימה למשפט הפשוט בלבד: **המגעים בין הצדדים נפסקו בגלל אי הסכמה בין הצדדים בנושא שחרור האסירים**. כמילת שעבוד יש להעדיף מילות כ: **מפני ש... מאחר ש... מכיוון ש... כי וכד'**, ובמקרה הנדון: **המגעים נפסקו מפני שהייתה אי הסכמה בין הצדדים בנושא שחרור האסירים**.

בין לבין כשהמילה **בין** מופיעה במשפט השוואה פעם אחת, יש לכתוב **בין א x ל y**. כשהיא מופיעה פעמיים, יש לכתוב **בין א ובין Y**, לכן **יחסים נפלאים נרקמו בין יוסי לרינה**, (פעם אחת); **יחסים**

נפלאים נרקמו בין קבוצת התלמידים המתארחים מגרמניה ובין מארחיהם מבית הספר שלנו. (פעמיים). כאשר המשפט ארוך רצוי להשתמש בצורה השנייה: **בין ובין**.

בכדי ש לציון תכלית פירוש המילה **בכדי** הוא לשווא, לחינם. לכן היא אינה יכולה לשמש כתיאור תכלית, ומשפט כ: **עלינו לעבוד קשה בכדי שמאמצינו יישאו פרי** אינו תקין. לתיאור תכלית יש להשתמש במילית **כדי ש...**, לדוגמה: **עלינו לעבוד קשה כדי שמאמצינו יישאו פרי**.

במידה ו לתיאור תנאי, לדוגמה: **במידה ותתאים לדרישותינו**, **נקבל אותך לתפקיד**. מאחר שמשפט זה אינו עוסק בתיאור מידה אלא בתיאור תנאי, המשפט, אינו תקין. לתיאור תנאי יש להשתמש במילית התנאי **אם**, לדוגמה: **אם תתאים לדרישותינו נקבל אותך לתפקיד**, או במילות תנאי אחרות: **בתנאי ש... במקרה ש...**

במקרה ו בכל מילות השעבוד במשפט מורכב, פרט למילית **הואיל ו**, מופיעה ש' השעבוד ולא ו' החיבור, ולכן יש לומר: **במקרה ש..., היות ש... מאחר ש...**

בנוסף לכך מחבר בין שתי מילות חיבור נפרדות: **בנוסף + נוסף לכך**, ויש בכך עודפות. כתבו: **בנוסף, הדובר הביע תמיכה בעמדה זו/ נוסף על כך, הדובר הביע תמיכה בעמדה זו**.

בערך כ...: **אני מכירה אותו בערך כשנתיים**. במשפט זה יש עודפות מאחר ש**בערך = כ**. לכן מיותר לכתוב את שניהם. כתבו: **אני מכירה אותו בערך שנתיים / כשנתיים**.

ברי מצווה, ברת מצווה, ברות מצווה, ברי מזל: המילה הארמית **בר**, שמשמעותה **בן**, משמשת ביחיד זכר בלבד. לכן: **בר מצווה, בר מזל, בני מצווה, בני מזל, בת מצווה, בת מזל** וכד'.

ד

דוגמא: על פי החלטת האקדמיה, מילים ממין נקבה שמקורן בארמית, כמו **דוגמה, כורסה, קופסה** ש"התאזרחו" בשפה העברית, נכתבות כמו מרבית המילים בנקבה בעברית, בה"א בסופן.

ה

האם כמילת שיעבוד הפותחת פסוקית כמו במשפט: **השאלה היא האם אתה מסכים להצעה**. מילת השאלה "האם" מובאת בתחילת משפט שאלה שבסופו סימן שאלה, המצפה לתשובה, לדוגמה: **האם אתה מסכים להצעה?** כשמציינים שאלה בלי לצפות לתשובה ובלי סימן שאלה בסופו, **אם** אינה משמשת כמילת שאלה אלא כמילת הפותחת פסוקית, ולכן יש לכתוב **אם** ולא **האם**, לדוגמה: **השאלה היא אם אתה מסכים להצעה** או **השאלה שבחרנו לבדוק במחקרנו היא אם קריאת ספרים מעשירה את אוצר המילים של התלמיד**.

הכי (גדול, חזק, יפה וכד'). רצוי להשאיר מילה זו לשפה הדבורה ולהשתמש במקומה במילה **יותר**: **האיש החזק ביותר / התמונה היפה ביותר/ המשפט הטוב ביותר**.

הנני, הננו, הינו, הינה כאשר אין מדובר בנכונות לפעולה **הנני** משמעותו "הנה אני" והוא בא לשם הצהרה על נכונות לפעולה, או לשם הדגשה. הוא מיותר במשפטים שבהם הכוונה היא להשתמש במילה **אני** ללא הבעת הדגשה ונכונות לפעולה או **הוא** כאוגד, וכדומה. לדוגמה: במקום **מאמר זה הינו הראשון בסדרת מאמרים בנושא**, עדיף לכתוב בפשטות: **מאמר זה הוא הראשון בסדרת מאמרים בנושא** ובמקום **הנני מודה על התעניינותך** עדיף: **אני מודה על התעניינותך**

כ

כמובן ש... : כמובן שהבעיה החריפה בעקבות התקרית. המילה **כמובן** משמשת כהסגר בלבד, ואינה מילת שעבוד במשפט מורכב. לכן, ניתן לבחור באחת משתי החלופות הבאות: **כמובן, הבעיה החריפה בעקבות התקרית.** (משפט פשוט עם הסגר) או: **מובן שהבעיה החריפה בעקבות התקרית.**

כנראה ש... : הסבר זהה לזה המופיע בערך **כמובן**. אין לכתוב: **כנראה שהמסקנה אינה נכונה.** אלא **כנראה, המסקנה אינה נכונה** או **נראה שהמסקנה אינה נכונה.**

ל

למרות ש... לפתיחת פסוקית ויתור במשפט מורכב, לדוגמה: **למרות שפורסמה התנצלות, הוא עדיין כועס.** המילה **למרות** היא מילת יחס השמורה לביטוי קשר של ויתור במשפט הפשוט בלבד (בדומה למילה **בגלל** המבטאת קשר של סיבה). לביטוי קשר של ויתור במשפט המורכב אפשר לבחור מבין מילות השעבוד **אף על פי ש...**, **אף כי**, **אף ש...** (אך לא **על אף ש...**). אם כן, במשפט פשוט אפשר לכתוב: **למרות פרסום ההתנצלות הוא עדיין כועס**, ובמשפט המורכב: **אף על פי שפורסמה התנצלות הוא עדיין כועס.**

מ

מאחר ו לפתיחת פסוקית סיבה: **לא הצלחתי לפתור את התרגיל מאחר ונעדרתי מהשיעור הקודם.** בכל מילות השיעבוד פרט ל"הואיל ו" יש ש' השעבוד ולא ו' החיבור. לכן יש לומר: **לא הצלחתי לפתור את התרגיל מאחר שנעדרתי מהשיעור הקודם.**

מחד ומאידך לציון ניגודים יש להשתמש בצירוף בשלמותו: **מחד גיסא (מצד אחד) ומאידך גיסא (מצד שני) לדוגמה: מחד גיסא, הבחינה היא הדרך הטובה ביותר לבחון את ידיעותיו של התלמיד, ומאידך גיסא היא מלחיצה אותו מאוד והוא אינו יכול לבטא את יכולתו במלואה.**

ע

על פניו כמו במשפט: **על פניו נראה שהצליח מאוד בעבודתו למרות הקשיים.** **על פניו** הוא תרגום של הביטוי האנגלי On the face of it, אך זהו ביטוי מיותר שמשמעותו העברית הוא **לכאורה**. ואם כן, מדוע לא: **לכאורה נראה שהצליח מאוד בעבודתו למרות הקשיים?**

ש

שוב פעם הוא "הכלאה" בין **שוב** ו-**פעם נוספת**, ויש בו עודפות. מספיק לומר **שוב** או **פעם נוספת**. צירופים נוספים שיש בהם עודפות הם: **חזרתי בחזרה, עליתי למעלה, ירדתי למטה,** וכד'.

אוסף מילות יחס מוצרכות שגויות

מצוי	רצוי
אחראי על	אחראי ל
מנע בעד	מנע מ
נמנה על	נמנה עם
נקט באמצעים	נקט אמצעים
כתב עם (עפרון)	כתב ב(עפרון) כשמתארים אמצעי, כותבים ב

וממה עוד כדאי להימנע בכתיבה עיונית?

- משימוש במילים סתמיות כ: זה, הדבר, כאשר ניתן להשתמש במילים מדויקות יותר. המילה זה היא כינוי רמז, והיא מתאימה יותר לשפה הדבורה, כאשר ניתן לרמוז לנמען באמצעות הצבעה או הבהרה במה מדובר. לדוגמה: במקום **בעקבות תוצאות הניסוי דבר זה הופרך**, כתבו: **בעקבות תוצאות הניסוי הופרכה ההשערה השנייה של המחקר**.
- מצירופי מילים המכילים את המילים להתייחס, לקחת, להביא, לעשות, ועוד, הנפוצים מאוד בצירופים באנגלית אך אינם מדויקים או תקינים בעברית, למשל:
 - במקום **להתייחס לדברים** אפשר **להגיב, להתנגד, לחלוק, לחזק, להשיג**;
 - במקום לקחת **חלק, אמבטיה, את המילים בחזרה** וכד', אפשר פשוט: **להשתתף, להתרחץ, לחזור בד**.
 - ובכלל, השתדלו לא לחזור על אותה מילה – אם אינה מושג מפתח בחיבורכם – פעמים רבות מדי. השתמשו במילים נרדפות מתאימות כדי לגוון את כתיבתכם.
- משימוש ב"מילים מפוצצות" שהכותב אינו יודע את משמעותן המדויקת. (ראו קישור בעמוד זה: **כלי עזר לברברן**).
- משימוש במילות סלנג אם אינן משמשות כאמצעי רטורי. אם בחרתם להשתמש במילת סלנג, יש לכתוב אותה במירכאות, כדי שיהיה ברור לנמען שהכותב מודע להיותה מילת סלנג.
- משימוש בגוף שני, אם אינו למטרות רטוריות, למשל: **מדבריו של המחבר אתה מגיע למסקנה שהוא מתנגד לרעיון. במקום משפט זה ניתן לכתוב: המסקנה העולה מדבריו של המחבר היא שהוא מתנגד לרעיון**.

המשך יבוא....

באמצעות שאלותיכם בענייני תקינות (בלשונית "צור קשר") אני מקווה להגדיל את המאגר!